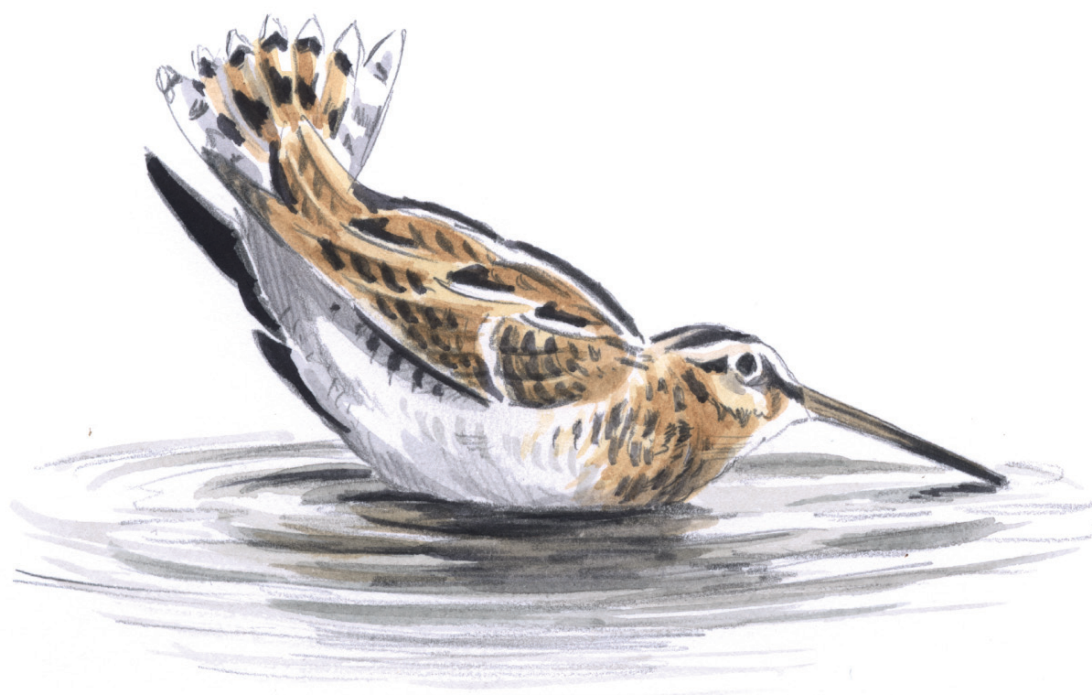

Watersnip snakt naar nattigheid, véél nattigheid

Hij heet een weidevogel, maar hij heeft veel trekjes van een moerasvogel. De watersnip houdt van nattigheid, zowel in de broedtijd als in de trektijd. Kom daar nog maar eens om in het huidige boerenland. De populatie is dan ook angstig klein geworden.

Watersnippen zijn sterk gebonden aan vochtige grond, vooral veengrond. Met zijn lange snavel moeten ze in de bovenste laag van een centimeter of tien voldoende voedsel kunnen vinden. Dat bestaat uit ongewervelde dieren: vooral regenwormen, maar ook insectenlarven en slakjes. Bij toenemende droogte slinkt de hoeveelheid voedsel. Bovendien ondervindt de watersnip dan meer weerstand bij het doorboren van de grond met zijn snavel. Het verklaart zijn voorkeur voor natte, weinig gemineraliseerde veenbodems tijdens de broedtijd. Kleibodems drogen snel uit in de toplaag en worden dan ondoordringbaar voor de snavel. Ook veenbodems die door verdroging en inklinking sterk zijn gemineraliseerd zijn minder geschikt voor watersnippen. Bovendien is de dichtheid aan beschikbare prooien in de toplaag dan te laag.

Vochtigheid bepaalt broedmoment

De vochtigheid van de bodem en de daaraan gekoppelde voedselbeschikbaarheid bepalen in hoge mate de geschiktheid als broedgebied; maar ook de structuur moet in orde zijn. Watersnippen foerageren én

broeden verborgen en ze verlangen niet te korte vegetaties van grassen, zeggen of russen. Ze verdragen best wat opgaande vegetatie in de vorm van wat struiken of rietland, maar belangrijk is de aanwezigheid van kleinschalige mozaïeken met pollen, natte laagtes, greppels, drassige slootkanten en dergelijke. Watersnippen broeden ook in gemaaid rietland.

De vochtigheid van de toplaag van de bodem is zó belangrijk, dat die in grote mate bepaalt of en wanneer watersnippen gaan broeden. Bij overstromingen, zoals in uiterwaarden en in beekdalen, vestigen de vogels zich laat en beginnen ze pas met broeden nadat het water is gezakt. Dat kan nog laat in het seizoen zijn, tot in juli. In theorie zou een watersnip tweemaal in een seizoen kunnen broeden, maar dat doet hij niet, in tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt. Late legfels zijn vervolglegfels of afkomstig van late starters. Bij droogte vertraagt of mislukt het broedproces. Als er überhaupt gelegd wordt, want de vrouwtjes moeten eerst in legconditie komen. Later moeten ze tijdens broedpauzes voldoende voedsel in de buurt van het nest kunnen vinden voor

zichzelf en vervolgens ook voor de jongen. Die worden aanvankelijk door beide ouders voorzien van voedsel, net zoals bij scholkesters en kemphanen. Mannetje en vrouwtje nemen elk een paar van de jongen op sleeptouw.

Al honderd jaar teruggang

Het aantal broedparen van de watersnip in Nederland is sterk afgenomen, een achteruitgang die al bijna een eeuw plaats vindt. Vóór de Tweede Wereldoorlog vooral door ontginning van de broedterreinen, zoals venen en natte heiden. De afname versterkte zich de decennia erna door de agrarische revolutie en de meest opvallende gevolgen daarvan, zoals verlaging van waterpeilen, hoge beweidingsdruk, steeds vroeger maaien en zware bemesting. Anders dan bijvoorbeeld de grutto profiteerde de watersnip niet van de toenemende bemesting in de jaren vijftig en zestig. Tegenwoordig broeden er niet meer dan 1.200 - 1.500 paar in Nederland. De afname is nog wel significant in de laatste tien, twintig jaar, maar hij is niet meer zo sterk als in de decennia daarvoor. Een klein lichtpuntje dus.

eid

In Nederland broeden watersnippen vanwege de genoemde eisen aan hun habitat bijna uitsluitend in reservaten; de soort is nauwelijks nog boerenlandvogel. Toch zijn er hier en daar nog broedende watersnippen in agrarisch land te vinden, zoals bij enkele 'weidevogelboeren' van Vogelbescherming in Friesland. Het zijn zonder uitzondering gebieden met een hoog peil, oud grasland en late maaidata. Dit is nog steeds het recept voor een goed watersnippengebied, vooral als ook de predatiedruk van vossen niet te hoog is en de beweiding extensief is.

Verlies aan habitat plus jachtdruk

In augustus neemt het aantal niet-broeders in Nederland toe. Het zijn vogels die in graslanden ruien en daarbij een zeer opvallend bestaan leiden. De piek van de doortrek wordt bereikt in september en oktober. Ook buiten de broedtijd is de watersnip in aantal sterk achteruit gegaan. Hier geldt hetzelfde probleem; de soort heeft last van aftakeling van het leefgebied, het gevolg van vooral verdroging. Er zijn sterke aanwijzingen dat Nederland als ruigebied voor watersnippen in de twintigste eeuw sterk aan belang heeft ingeboet. Eind jaren zeventig en begin jaren tachtig verbleven er naar schatting maximaal een kwart miljoen watersnippen in Nederland, maar of dergelijke aantallen tegenwoordig nog worden gehaald is zeer de vraag. We weten het niet omdat er geen goede monitoring van doortrekkende watersnippen plaatsvindt.

De watersnip heeft als broedvogel en als trekvogel in heel Europa een veer moeten laten. Dit blijkt uit onder meer afschotcijfers in bijvoorbeeld Denemarken en Frankrijk. Als belangrijke oorzaken voor de afname van die cijfers wordt het verdwijnen van geschikt habitat genoemd: niet slechts in de broedgebieden, ook in de doortrek- en overwinteringsgebieden. Alleen al in Frankrijk verdween in de jaren negentig jaarlijks zo'n

160.000 ha nat grasland en wetland. Even goed worden er hier nog steeds jaarlijks zo'n 245.000 geschoten. Dat lijkt niet meer verantwoord.

Succesfactoren in kaart brengen

Wil Nederland in de toekomst watersnippen blijven houden dan is het noodzakelijk dat er natte, extensief beweede en laat gemaaide graslanden aanwezig zijn, met veel plas-drassituaties in het voorjaar die watersnippen kunnen aantrekken en verleiden tot broeden. Toch zijn er ook ogenschijnlijk

geschikte gebieden voor watersnippen waar ze niet (meer) voorkomen. Een soortgelijk beeld zien we in veel gebieden waar inrichtings- en beheermaatregelen worden genomen die gunstig zijn voor watersnippen. Op andere plaatsen, zoals in Overijssel, lukt dat juist weer wel.

Het is daarom belangrijk dat succesfactoren in kaart worden gebracht. Want de tijd dat watersnippen geschikt habitat snel koloniseerden ligt klaarblijkelijk achter ons. De populatie is daarvoor nu te klein. ●

